

som arbejde for de større Haandværkere, og de ansee det ikke for nogen Ulykke, men som en stor Lykke, naar deres eget Arbejde standser, at kunne finde større Haandværksanstalter, hvor der er stadigt Arbejde og Leilighed til Fortjeneste. Nu vil jeg indrømme den ærede Rigsdagsmand, at det maaskee kan være ubehageligt for en Mand, som i længere Tid har kaldet sig Mester, at gjøre et Arbejde, som ialmindelighed kaldes Svendearbejde; men skulde det ikke være bedre for ham at kunne tjene Brødet til sig og sin Familie end at være brødløs, for at have den Gæde at være Mester uden Arbejde? Det synes mig dog virkelig, at det vilde være at bringe et stort Offer af Hensyn til Capitalen; man vil vanskeliggjøre de mange Haandværkere at tjene deres Brød, idet man ikke gjerne vil have, at de skulle arbejde som Svende, og derfor vil man heller ikke have de store Haandværksanstalter. Nu vil det dog være Enhver indlysende, at den, der etablerer sig som Mester, har en Deel Udgifter, som Svenden ikke har; der gjøres i det Hele taget større Fordringer til Mesteren, han maa tage Borgerskab, yde en høiere Skat og kan ikke slaae sig igjennem med samme Letthed som den, der mindre er udsat for Kritik og kan leve stille og ubemærket. Det er muligt, at den ærede Rigsdagsmand har vundet en anden Erfaring — jeg tvivler aldeles ikke derpaa — navnlig fra de mindre Byer, hvis Sag han fornemmelig har talt — han sagde nemlig, at hvad Kjøbenhavn angik, var Forholdet noget anderledes — men jeg skal tillade mig at udtale som min personlige Erfaring, at i flere Haandværksteder; saasnart der i mindre Byer eller i sammes Nærhed skal udføres Arbejde af nogen Betydning, saa er man som oftest nødt til at forskrive Arbejdere, f. Ex. fra Kjøbenhavn; naar der derimod var større Værksteder i selve Byerne, saa vilde — og det seer man i de Byer, hvor der er saadanne større Haandværksanstalter — den dermed forbundne Fortjeneste tilfalde Haandværkerne i selve Byen, idet man da vilde henvende sig til en Entreprenur, eller hvad man nu vil kalde ham, der udførte Arbejdet med de fornødne Mestere

eller Svende. Vor egen Erfaring har efter min Formening noksom godtgjort, at Frihed i Industrien har baaret sine velsignelsesrige Frugter. Hvilken Fabrikindustri har, i de senere Aar fornemmelig taget Opsving? Enhver vil vist svare Jernstøberindustrien, som har udviklet sig fuldkommen frit; Enhver vil sige, at Kornhandelen, der ogsaa er fri, har udviklet sig meget stærkt. Og nu Agerdyrkningsindustrien, der ligeledes er fri, har den ei taget et høit Opsving? Man forlanger ikke Prøver af dem, der gaae til Landbruget. Hvorfor skal en Prøve ikke der aflægges? Naar Prøven bærer gode Frugter i sig, hvorfor skal den saa ikke ogsaa aflægges af disse Industridrivende? Men paa den anden Side, naar det har baaret gode Frugter, at der der ikke er blevet aflagt nogen Prøve, hvorfor skal den samme Frihed ikke indføres i andre Retninger, for at være ligesaa gode Frugter? See vi nu hen til andre Lande — jeg veed nu nok, at den ærede Rigsdagsmand ikke holder af statistiske Oplysninger, men det kan for mig ikke være afgjørende — saa troer jeg, at Erfaringen derfra erklærer sig aldeles bestemt mod Nødvendigheden af et Baand som Prøver. Til Styrke herfor skal jeg tillade mig at anføre et Par Exempler.

Enhver, der reiser igjennem Belgien, hvor der er fuldkommen Ræringsfrihed, vil have seet den ene store, folkerige By afløse den anden. Gaae vi til England, da er der der et høit mærkværdigt Populationsforhold, som jeg skal tillade mig at gjøre opmærksom paa. Medens England i det forrige Aarhundrede stod saaledes, at dets berømteste Statsoeconom vilde have en Præmie paa Udførsel af Korn for at udvikle Agerdyrkningsindustrien, som var Landets Hovedindustri, saa har Forholdet siden forandret sig saaledes, at Byer i England med over 5000 Indbyggere have flere Indbyggere tilfammen end hele det øvrige Land; Antallet af Indvaanerne i disse Kjøbstæder er nemlig c. 10,556,000, medens Landet kun tæller c. 10,400,000, og medens den hele Befolkning i 50 Aar kun har fordoblet sig, saa er Byernes Befolkning i det samme Tidrum steget med det Tredobbelte. Det er dog i mine Tanker